

YUKSAK TARBIYA PORLOQ KELAJAK POYDEVORI

Tursunxojayeva Oysha Asrorovna

*Parkent tumani 3-umumiy o'rta ta'lim maktabi**Boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy-axloqiy ruhda tarbiyalashning ahamiyati, uning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni hamda barkamol avlodni shakllantirishdagi pedagogik omillar yoritilgan. Shuningdek, yosh avlodni yuksak ma'naviyat, vatanparvarlik, milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash jarayonida o'qituvchi, oila va jamiyat hamkorligining muhim jihatlari tahlil qilinadi. Maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida tarbiyaviy ishlarni samarali tashkil etish usullari hamda ularning o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ta'siri ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan asoslab berilgan.*

Kalit so'zlar: *tarbiya, ma'naviy-axloqiy tarbiya, boshlang'ich ta'lim, barkamol avlod, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, o'quvchi shaxsini rivojlantirish, pedagogik jarayon.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается значение духовно-нравственного воспитания учащихся начальных классов и его роль в формировании гармонично развитой личности. Особое внимание уделяется значению воспитательной работы в образовательном процессе, а также взаимодействию школы, семьи и общества в формировании у детей нравственных качеств, патриотизма и уважения к национальным ценностям. В статье раскрываются педагогические подходы и методы эффективной организации воспитательной деятельности в начальной школе.*

Ключевые слова: *воспитание, духовно-нравственное воспитание, начальное образование, гармонично развитая личность, национальные ценности, патриотизм, педагогический процесс, развитие личности.*

Abstract: *This article discusses the importance of moral and spiritual education of primary school students and its role in shaping a well-developed personality. Special attention is paid to the role of educational activities in the learning process and the cooperation between school, family and society in forming moral qualities, patriotism and respect for national values among children. The article also highlights pedagogical approaches and methods for effectively organizing educational activities in primary education.*

Keywords: *education, moral education, primary education, well-developed personality, national values, patriotism, pedagogical process, student development.*

KIRISH

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, ularning ma'naviy, axloqiy va intellektual salohiyatini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Jamiyat taraqqiyoti, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivoji, avvalo, inson kapitalining sifatiga, ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamolotiga bog'liqdir. Shu bois ta'lim tizimida nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarni yuksak insoniy fazilatlar asosida tarbiyalash muhim vazifa sifatida

qaraladi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs shakllanishining eng muhim davri hisoblanadi, chunki aynan shu davrda bolaning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari, ijtimoiy xulq-atvori va qadriyatlari shakllana boshlaydi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlar ularning kelajakdagi hayotiy faoliyatiga mustahkam poydevor yaratadi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim jarayonida ta'lim va tarbiyaning uzviyligi ta'minlanishi, o'quvchilarda vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik, halollik, mas'uliyat va ijtimoiy faollik kabi fazilatlarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiya jarayoni faqatgina maktab faoliyati bilan chegaralanmaydi, balki oila, jamiyat va madaniy muhit bilan uzviy aloqada amalga oshiriladi. Shu bois bolani tarbiyalash jarayonida maktab, oila va jamoatchilikning hamkorligi alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'limda tarbiyaviy jarayonni samarali tashkil etish uchun interfaol metodlar, milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy faoliyat, shuningdek, o'quvchilarni ijtimoiy faoliyatga jalb etish kabi usullar muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarni ma'naviy jihatdan boy, mustaqil fikrlaydigan, jamiyat oldidagi mas'uliyatini anglaydigan shaxs sifatida tarbiyalash bugungi kun ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir.

Shuningdek, xalq pedagogikasi, milliy an'analar, buyuk mutafakkirlarning ma'naviy merosi ham yosh avlodni tarbiyalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Sharq mutafakkirlari – Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Abdulla Avloniy kabi allomalar o'z asarlarida inson tarbiyasi, axloqiy kamolot va komil shaxsni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratganlar. Ularning ilmiy-ma'rifiy qarashlari bugungi kunda ham ta'lim jarayonida muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Bugungi globallashuv jarayonida yosh avlodni turli g'oyaviy ta'sirlardan himoya qilish, ularda mustahkam ma'naviy immunitetni shakllantirish, milliy qadriyatlarga hurmat va sadoqat ruhini mustahkamlash dolzarb vazifalardan biridir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida yuksak tarbiya masalasini ilmiy-pedagogik jihatdan o'rganish va samarali metodlarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Demak, yuksak tarbiya jamiyatning kelajak taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Boshlang'ich sinflarda olib boriladigan ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayoni o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida, ularning ijtimoiy faol va mas'uliyatli fuqarolar bo'lib yetishishida mustahkam poydevor yaratadi. Shu bois boshlang'ich ta'lim tizimida tarbiyaviy ishlarni takomillashtirish, o'quvchilarda yuksak ma'naviy fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan ilmiy-metodik yondashuvlarni rivojlantirish dolzarb pedagogik masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

ASOSIY QISM

Boshlang'ich ta'lim tizimi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bolalarda axloqiy qarashlar, ijtimoiy xulq-atvor me'yorlari, ma'naviy qadriyatlarga munosabat hamda atrof-muhitga nisbatan ongli qarashlar shakllana boshlaydi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tizimli, maqsadga yo'naltirilgan hamda ilmiy asoslangan holda tashkil etish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Yuksak tarbiya nafaqat bilimli, balki ma'naviy jihatdan yetuk, ijtimoiy faol va mas'uliyatli shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik nuqtai nazardan tarbiya jarayoni o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi murakkab ijtimoiy-pedagogik jarayon hisoblanadi. Bu jarayon o'quvchilarda ijobiy xulq-atvor, insoniy fazilatlar, milliy qadriyatlarga hurmat, jamiyat va Vatanga sadoqat kabi sifatlarni shakllantirishni o'z ichiga oladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh jihatdan ta'sirchan bo'lganliklari sababli ular bilan olib boriladigan tarbiyaviy faoliyat samarali metodlar asosida tashkil etilishi zarur.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiyani shakllantirishning muhim yo'nalishlaridan biri milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy faoliyatni yo'lga qo'yishdir. O'zbek xalqining boy madaniy merosi, urf-odatlar, an'analari hamda xalq pedagogikasi yosh avlod tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, maqollar, hikmatli so'zlar, rivoyatlar, xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanish o'quvchilarda ezgulik, halollik, mehnatsevarlik, mehr-oqibat kabi fazilatlarini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda o'qituvchining shaxsiy namunasi alohida ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi o'zining pedagogik mahorati, muomala madaniyati, adolatli munosabati va mas'uliyati orqali o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Chunki boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'pincha o'qituvchini o'zlariga namuna sifatida qabul qiladilar. Shu sababli o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, yo'l ko'rsatuvchi va ma'naviy yetakchi sifatida faoliyat olib borishi zarur.

Shuningdek, tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar, rolli o'yinlar, guruhli faoliyat hamda o'yinlashtirish texnologiyalari o'quvchilarning faolligini oshiradi va ularni tarbiyaviy jarayonga faol jalb etadi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladilar, balki jamoada ishlash, fikr almashish, o'z fikrini erkin ifodalash, boshqalarning fikriga hurmat bilan qarash kabi ijtimoiy ko'nikmalarni ham egallaydilar.

Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy faoliyatni samarali tashkil etishda oila va maktab hamkorligi muhim omil hisoblanadi. Oila bolaning birinchi tarbiya maskani bo'lib, unda shakllangan axloqiy qadriyatlar maktabda yanada rivojlanadi. Maktab va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik bolalarning tarbiyasini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Ota-onalar yig'ilishlari, tarbiyaviy tadbirlar, ochiq darslar hamda turli loyihalar orqali oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik mustahkamlanadi.

Bundan tashqari, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish ham tarbiyaviy jarayonning muhim yo'nalishlaridan biridir. Vatan tarixini o'rganish, milliy qahramonlar hayoti bilan tanishish, davlat ramzlariga hurmat ruhida tarbiyalash orqali o'quvchilarda o'z yurtiga bo'lgan muhabbat va sadoqat hissi shakllanadi. Bu esa kelajakda ijtimoiy faol, mas'uliyatli va ongli fuqarolarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarda mehnatsevarlik, intizomlilik, mas'uliyatlilik kabi sifatlarni shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. Turli ijodiy topshiriqlar, amaliy mashg'ulotlar, jamoaviy loyihalar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyati, tashabbuskorligi hamda ijodiy salohiyati rivojlantiriladi. Bunday faoliyatlar o'quvchilarda nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida yuksak tarbiyani shakllantirish murakkab va ko'p qirrali pedagogik jarayon hisoblanadi. Bu jarayon o'qituvchi, oila va jamiyatning hamkorligi, zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish hamda milliy va

umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy faoliyat orqali samarali amalga oshiriladi. Natijada ma'naviy barkamol, ijtimoiy faol va kelajak taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan shaxslar shakllanadi.

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarini nafaqat bilim bilan ta'minlash, balki ularni ma'naviy, ijtimoiy va axloqiy jihatdan barkamol shaxs sifatida shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda ta'lim va tarbiya jarayoni o'zaro uzviy bog'liq holda olib boriladi. Shu sababli ko'plab rivojlangan davlatlarda boshlang'ich ta'lim dasturlarida o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasi, axloqiy madaniyati, fuqarolik mas'uliyati hamda kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlar ishlab chiqilgan.

Masalan, **Finlandiya** ta'lim tizimi dunyodagi eng samarali ta'lim modellaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ushbu mamlakatda boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning shaxsiy rivoji, mustaqil fikrlash qobiliyati va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa hisoblanadi. Tarbiya jarayonida bolalarda hamkorlik, hurmat, tenglik va o'zaro yordam kabi qadriyatlarni shakllantirishga alohida e'tibor beriladi. O'quv jarayonida o'yin metodlari, jamoaviy loyihalar va muammoli vaziyatlarga asoslangan faoliyatlar keng qo'llanadi. Bu esa o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini va shaxsiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Yaponiya ta'lim tizimida ham ma'naviy-axloqiy tarbiya muhim o'rin egallaydi. Yapon maktablarida "moral education" deb ataluvchi maxsus darslar orqali o'quvchilarga intizom, hurmat, mehnatsevarlik, jamoaga sadoqat va mas'uliyat kabi fazilatlar singdiriladi. O'quvchilar maktab hayotining turli faoliyatlarida faol ishtirok etadilar: sinf xonasini tozalash, maktab hududini tartibga keltirish, jamoaviy tadbirlar tashkil etish kabi jarayonlar bolalarda mehnat madaniyati va jamoaga hurmat tuyg'usini shakllantiradi.

Shuningdek, **Germaniya** va **Buyuk Britaniya** kabi davlatlarda boshlang'ich ta'lim jarayonida "ijtimoiy-emotsional ta'lim" (Social and Emotional Learning) konsepsiyasi keng qo'llaniladi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning o'z his-tuyg'ularini boshqarish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish, muammolarni tinch yo'l bilan hal etish hamda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu esa o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy madaniyatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Amerika Qo'shma Shtatlarida boshlang'ich ta'lim tizimida "character education" (xarakter tarbiyasi) konsepsiyasi keng rivojlangan. Ushbu dastur doirasida o'quvchilarda halollik, mas'uliyat, hurmat, adolat va fuqarolik ongini shakllantirishga qaratilgan tarbiyaviy faoliyatlar amalga oshiriladi. Maktablarda turli loyihalar, ko'ngillilar faoliyati, ijtimoiy tadbirlar orqali o'quvchilar jamiyat hayotida faol ishtirok etishga o'rgatiladi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayoni faqat nazariy tushuntirish bilan cheklanmaydi. U amaliy faoliyat, ijtimoiy tajriba va o'quvchilarning kundalik hayotiy faoliyati orqali shakllantiriladi. Shu bois o'quvchilarni jamoaviy faoliyatga jalb etish, ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish hamda mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

Shu bilan birga, rivojlangan mamlakatlarda oila va maktab hamkorligi ham tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ota-onalar ta'lim jarayonining faol ishtirokchilari sifatida qaraladi va maktab faoliyatida muntazam qatnashadilar. Bu esa bolalarning tarbiyasini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, rivojlangan mamlakatlar tajribasi boshlang'ich ta'limda yuksak tarbiyani shakllantirish uchun kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Ya'ni ta'lim jarayonida bilim berish bilan bir qatorda o'quvchilarning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan tizimli faoliyat olib borilishi lozim. Bu tajribalar milliy ta'lim tizimini takomillashtirish va yosh avlodni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi globallashuv jarayonida jamiyat taraqqiyoti, davlat barqarorligi hamda ijtimoiy rivojlanish ko'p jihatdan yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamolotiga bog'liqdir. Shuning uchun ham ta'lim tizimida yoshlarni nafaqat bilimli, balki yuksak ma'naviyatli, vatanparvar va mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs rivojlanishining eng muhim davri bo'lib, aynan shu davrda bolaning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari, ijtimoiy xulq-atvori va qadriyatlari shakllana boshlaydi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarini yuksak tarbiya ruhida tarbiyalash masalasini ilmiy-pedagogik jihatdan o'rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda jamiyatda axborot oqimining keskin ortishi, internet va raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi yosh avlodning dunyoqarashi va xulq-atvoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu holat ba'zan bolalarda noto'g'ri axloqiy qarashlarning shakllanishiga, milliy qadriyatlarga nisbatan befarqlik yoki ma'naviy bo'shliqning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarda mustahkam ma'naviy immunitetni shakllantirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash masalasi dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat akademik bilimlarini rivojlantirish bilan cheklanib qolmasdan, ularning shaxsiy sifatlarini, ijtimoiy faolligini, kommunikativ ko'nikmalarini ham shakllantirish zarurati ortib bormoqda. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida halollik, mas'uliyat, mehnatsevarlik, o'zaro hurmat, hamkorlik kabi insoniy fazilatlarni shakllantirish kelajakda barkamol avlodni tarbiyalashning muhim omillaridan biridir. Shu sababli tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, samarali pedagogik metod va usullarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu esa boshlang'ich ta'lim tizimida tarbiyaviy ishlarni yanada takomillashtirish, o'quvchilarda yuksak ma'naviy fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarni olib borishni talab etadi.

Demak, "Yuksak tarbiya – porloq kelajak poydevori" mavzusini o'rganish zarurati yosh avlodni barkamol shaxs sifatida tarbiyalash, ularning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlash hamda jamiyat taraqqiyoti uchun mas'uliyatli, ongli fuqarolarni shakllantirish ehtiyoji bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan ushbu mavzuni ilmiy jihatdan tadqiq etish va boshlang'ich ta'lim jarayonida samarali tarbiyaviy yondashuvlarni ishlab chiqish muhim pedagogik ahamiyatga ega.

Xulosa

Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida eng muhim davrlardan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda bolalarda axloqiy qarashlar, ma'naviy qadriyatlarga munosabat, ijtimoiy xulq-atvor me'yorlari hamda jamiyatga nisbatan mas'uliyat

hissi shakllana boshlaydi. Shuning uchun boshlang'ich sinflarda ta'lim jarayoni bilan bir qatorda tarbiyaviy faoliyatni ham samarali tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yuksak tarbiya yosh avlodni barkamol, ijtimoiy faol va ma'naviy yetuk shaxs sifatida kamol toptirishga xizmat qiladi. Tarbiyaviy jarayonni samarali tashkil etishda o'qituvchining pedagogik mahorati, oila va maktab hamkorligi, milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy faoliyat hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim rol o'ynaydi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi ham shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojiga alohida e'tibor qaratish kelajakda ijtimoiy mas'uliyatli, mustaqil fikrlaydigan hamda jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim tizimida yuksak tarbiyani shakllantirishga qaratilgan ilmiy-pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Tavsiyalar

1. **Boshlang'ich ta'lim jarayonida tarbiyaviy faoliyatni tizimli tashkil etish**, ya'ni dars jarayonlari bilan bir qatorda ma'naviy-axloqiy tarbiyaga qaratilgan tadbirlarni muntazam ravishda amalga oshirish zarur.

2. **Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan tarbiyaviy faoliyatni kuchaytirish**, xalq pedagogikasi, tarixiy meros va buyuk mutafakkirlar asarlaridan foydalanish orqali o'quvchilarda ma'naviy fazilatlarni shakllantirish lozim.

3. **Oila va maktab hamkorligini mustahkamlash**, ota-onalarni tarbiyaviy jarayonning faol ishtirokchisiga aylantirish orqali bolalarning ma'naviy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash muhim hisoblanadi.

4. **Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish**, o'yin metodlari, jamoaviy faoliyat va ijodiy topshiriqlar orqali o'quvchilarning ijtimoiy faolligi hamda mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish zarur.

5. **O'quvchilarda vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish**, davlat ramzlari, milliy tarix va madaniyatga hurmat ruhida tarbiyalash orqali ularni kelajakda ongli va mas'uliyatli fuqarolar sifatida kamol toptirish muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Forobiy A.N. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Fan, 2016.
3. Navoiy A. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2017.
4. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
5. Safarova R.H. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
6. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
7. Xasanboyeva O. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Qodirov B. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent: Fan, 2016.

9. Musurmonova O. Ma'naviy-axloqiy tarbiya asoslari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2017.
10. Xalikova N. Boshlang'ich ta'limda tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent: Fan, 2020.